

CCI(2022)4

Strazbur, 2. decembar 2022.

KONSULTATIVNO VIJEĆE EVROPSKIH SUDIJA (CCJE)

CCJE Mišljenje br. 25 (2022)

o slobodi izražavanja sudija

Sadržaj

I . Uvod

II. Obim i cilj mišljenja

III. Pregled nacionalnih propisa i prakse

IV. Opšti principi

V . Ograničenja slobode izražavanja / kontraverzni slučajevi

1 . Izjave povezane sa sudskim predmetima

2 . Izjave u vezi sa javnim raspravama

3 . Izjave o pitanjima od interesa za pravosuđe kao instituciju

4 . Javna kritika pravosuđa / ostale sudije

5 . Aktivan politički mandat / bivši politički mandat

TI. Odbrana sudijske nezavisnosti kao zakonska i / ili etička dužnost sudija, udruženja sudija i sudskih vijeća

VII. Etička dužnost sudija da javnosti objasne pravdu

VIII. Korišćenje društvenih mreža među sudijama

1 . Sloboda izražavanja sudija na ili van interneta

2 . Izrada smjernica za korišćenje društvenih mreža od strane sudija

a) Definicija društvenih mreža

b) Primjenjivost opšteg pravila o sudijskoj uzdržanosti

v) Prilagođavanje ponašanja sudija na specifične izazove komunikacije na društvenim mrežama

d) Sugerisanje transparentnog korišćenja društvenih mreža (uz dozvolu)

d) Isticanje značaja obuke sudija u vezi sa korišćenjem društvenih mreža

IX Preporuke

I. Uvod

1. U skladu sa mandatom koji mu je dao Komitet ministara, Konsultativno vijeće evropskih sudija (CCJE) pripremiło je ovo mišljenje o slobodi izražavanja sudija.
2. Mišljenje je pripremljeno na osnovu prethodnih mišljenja CCJE, CCJE Magna Carta sudija (2010) i relevantnih instrumenata Savjeta Evrope, posebno Evropske povelje o statutu sudija (1998) i Preporuke Komiteta ministara CM/Rec(2010)12 o sudijama: nezavisnost, efektivnost i odgovornost, Izvještaj Evropske komisije za demokratiju kroz pravo (Venecijanska komisija) o slobodi izražavanja sudija (CDLAD(2015)018). Takođe uzima u obzir Osnovne principe UN-a o nezavisnosti pravosuđa, Bangalorske principe sudijskog ponašanja i Izvještaj specijalnog izvjestioca UN-a o nezavisnosti sudija i advokata, koji se takođe bavi ostvarivanjem slobode izražavanja od strane sudija. Pored toga, razmatraju se neobavezujuće smjernice o korišćenju društvenih mreža od strane sudija Kancelarije Ujedinjenih nacija za droge i kriminal (UNODC) i izvještaji Evropske mreže pravosudnih savjeta (ENCJ). Konačno, Mišljenje se oslanja na praksu Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP).¹
3. Mišljenje takođe uzima u obzir odgovore članova CCJE na upitnik o slobodi izražavanja sudija, sažetak tih odgovora i preliminarni nacrt koji je pripremila ekspertkinja koju je imenovao Savjet Evrope, gospođa Jannika Jan.

II. Obim i cilj mišljenja

4. Mišljenje se bavi slobodom izražavanja sudija i razmatra glavne aspekte sudijskog izražavanja. Bavi se pravnom i etičkom obavezom sudije da govori u cilju zaštite vladavine prava i demokratije na domaćem, ali i na evropskom i međunarodnom nivou. Mišljenje ispituje sudijsko izražavanje koje se bavi pitanjima od interesa za pravosuđe, kao i kontraverzne teme od javnog značaja i ispituje sudijsku uzdržanost koja se mora primijeniti. Pokriva sudijsko izražavanje unutar i izvan suda. Namjera Mišljenja je da pruži opšte smjernice sudijama i širok okvir za stalnu diskusiju o tome koje parametre treba uzeti u obzir prilikom ostvarivanja njihovog prava na slobodu izražavanja. Ovo mišljenje ne nastoji da definiše minimalni obim slobode izražavanja sudija.
5. Za potrebe Mišljenja, uslov za sudijsku uzdržanost je definisan kao obaveza uzdržanosti koju sudiji nameće ili samo pravosuđe ili zakonodavna vlast. Što se tiče pravnih parametara, Mišljenje se oslanja na praksu Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP). U pogledu stava o etičkim smjernicama i preporukama izraženim u ovom Mišljenju, CCJE se oslanja na svoje nalaze. Sudsko (samo)ograničavanje uključuje pojam sudijske diskrecije, uzdržanosti ili umjerenosti.
6. Kada se govori o slobodi izražavanja sudije pojedinca, Mišljenje uzima u obzir djelimično suprotstavljene, a dijelom komplementarne interese. Oni uključuju pravo sudije pojedinca na slobodu izražavanja; pravo javnosti da bude informisana o pitanjima od javnog interesa; pravo na pravično suđenje, uključujući nepristrasan i nezavisan sud; i pretpostavka nevinosti. Mišljenje takođe razmatra principe na kojima se zasnivaju ova prava. Princip podjele vlasti podržava slobodu govora sudija, ako je riječ o javnom interesu, kao što je funkcionisanje pravosudnog sistema. Vladavina prava obezbjeđuje jednakost svih (bilo građana ili državnih aktera) pred zakonom. Njegova efikasnost djelimično zavisi od povjerenja javnosti u nezavisnost i autoritet pravosuđa. Podjela

¹Izveštaj specijalnog izvjestioca UN za nezavisnost sudija i advokata, 29. april 2019, A/HRC/41/48.

vlasti zahtijeva kako sudsku nezavisnost, tako i slobodu izražavanja sudija, što dovodi do tenzije između cilja sprječavanja sudija da se ponašaju kao političari i, u isto vrijeme, podržavanja njihove slobode izražavanja kao dokaza nezavisnosti sudstva.

7. Mišljenje takođe obuhvata sudije koje govore ili pišu u ime sudijskih udruženja, sudova ili sudskih vijeća. Ne odnosi se na penzionisane sudije, pošto one uživaju isto pravo na slobodu izražavanja kao i bilo koja druga osoba, osim na povjerljive informacije dobijene tokom obavljanja svojih dužnosti.
8. Pod pretpostavkom da javnost ne mora uvijek jasno da razlikuje kada sudija postupa privatno, a kada u profesionalnom svojstvu, Mišljenje ispituje izjave sudija iz perspektive njihovog vršenja javnih dužnosti.
9. Mišljenje se ne bavi pitanjima obrazloženja sudija u njihovim presudama, jer se radi o vršenju sudijske dužnosti, a ne o ostvarivanju prava pojedinca.
10. Za potrebe ovog mišljenja, pojam mediji obuhvata štampane, televizijske i internet medije, uključujući audio i video striming usluge.²

III. Pregled nacionalnih propisa i prakse

11. Odgovori članova CCJE na upitnik za pripremu ovog mišljenja daju pregled trenutnog stanja propisa i prakse država članica.³
12. Države članice Savjeta Evrope garantuju sudijama pravo na slobodu izražavanja. Obim zaštite se razlikuje između država članica. U mnogim državama, on obuhvata izjave van suda date privatno ili javno u vezi sa profesionalnim kapacitetom sudija, kao i vansudske izjave date u interesu pravosuđa. U nekim zemljama, sudije uživaju imunitet od tužbe za sve što je rečeno na sudu, osim ako se ne utvrdi mala fides.
13. Sloboda izražavanja sudija je ograničena kako bi se očuvala povjerljivost postupka, internih sudskih pitanja i procesnih prava stranaka u postupku. U svim državama članicama, sudijama je zabranjeno da odaju povjerljive informacije dobijene tokom obavljanja dužnosti, a koje su od značaja za postupak u toku i koje bi mogle da naruše prava stranaka u postupku. Oni su dužni da čuvaju kao tajnu postupak vijećanja i glasanja prilikom donošenja odluka.
14. U velikoj većini država članica, sudije podležu zakonskim i/ili etičkim obavezama ograničenja u cilju očuvanja nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa i povjerenja javnosti u njega, kao i pravilnog funkcionisanja i dostojanstva pravosuđa. Pravila o izjavama sudija razlikuju se među državama članicama.⁴
15. Kao opšte pravilo ili praksa, većina država članica zabranjuje ili zahtijeva od sudija da se uzdrže od komentarisanja sopstvenih i tekućih postupaka drugih sudija. Neke države članice proširuju ovo pravilo na presuđene predmete, uključujući slučajeve drugih sudija. Međutim, neki čine izuzetak kada se raspravlja o sudskoj praksi kao dio akademskog

²CCJE usvaja definiciju medija kako je navedena u Dodatku I Preporuke CM/Rec(2022)11 Komiteta ministara o principima za upravljanje medijima i komunikacijama, stav 4.

³Pogledajte na <https://www.coe.int/en/veb/ccje/opinion-25-on-the-freedom-of-expression-of-judges>.

⁴Tačnije, takva ograničenja sadržana su u ustavu, zakonskim odredbama, kodeksima ponašanja, etičkim kodeksima ili dugogodišnjim sudskim konvencijama.

rada sudija, kao profesori prava ili u profesionalnom okruženju. U mnogim zemljama, sudije podliježu etičkoj ili konvencionalnoj obavezi da ne odgovaraju na javnu kritiku svojih predmeta.

16. U kojoj mjeri sudije mogu da učestvuju u javnim raspravama o pitanjima od političkog ili društvenog značaja, zakonu, pravosuđu ili sprovođenju pravde, i izražavaju svoje stavove o ovim pitanjima u medijima, razlikuje se od države članice. Isto važi i za pravo sudija da imaju politički mandat ili da učestvuju u političkim demonstracijama.
17. U nekim zemljama, sudije se generalno moraju uzdržavati od učešća u kontroverznim političkim diskusijama, uključujući, ali ne ograničavajući se na, javno prozivanje drugih državnih organa na neprijateljski način ili miješanje u partijsku politiku podržavanjem ili kritikom određenih partija ili političara. U drugim državama članicama, sudije moraju paziti da ne odaju utisak snažne pozicije po određenom pitanju. Nekoliko država članica dozvoljava sudijama da javno komentarišu zakonske predloge ili zakon uopšte, posebno kada udruženje sudija daje takve komentare. Čak i ako je dozvoljeno, države članice navode da sudije rijetko daju javne izjave o političkim pitanjima.
18. U većini država članica, sudije mogu da komentarišu pitanja koja se tiču pravosuđa, njegovog pravilnog funkcionisanja i nezavisnosti ili podjele vlasti, pod uslovom da je njihova kritika zasnovana na činjenicama i argumentima i da se ne otkrije unutrašnji rad pravosuđa. U nekim državama članicama javno izražavanje se pod određenim okolnostima tumači kao etička dužnost, posebno kao odgovor na političke napade na pravosuđe. U tu svrhu, sudije viših sudova ponekad imaju veću slobodu izražavanja. Međutim, u nekim zemljama takvo ponašanje je dovelo do kritika javnosti. Stoga nije neuobičajeno da sudije moraju da iscrpe interne mehanizme, ako su dostupni u pravosuđu, prije nego što izađu u javnost ili da ostanu uzdržani ako pravosuđe namjerava da izda službeno institucionalno mišljenje.
19. Javna kritika kolega sudija ili pravosuđa je izvor zabrinutosti. Kritikovanje drugih sudija ili drugih učesnika u pravosudnom sistemu, kao što su tužioci ili advokati, smatra se neetičkim ili kršenjem dugogodišnje konvencije u nekim državama članicama, posebno kada je izraženo nepoštovanjem, ponižavajućim i uvredljivim tonom ili ako prenosi generalno negativnu sliku o pravosuđu u cjelini.
20. U većini država članica koje su odgovorile na upitnik, sudijama nije dozvoljeno da budu članovi političkih partija niti da preduzimaju bilo kakvu političku aktivnost, jer se smatra da to podriva nezavisnost pravosuđa ili ima negativan uticaj na povjerenje javnosti u sudstvo. U nekim slučajevima, ustavno ili zakonsko pravilo o nespojivosti izričito se proširuje na članstvo u zakonodavnim ili izvršnim tijelima na evropskom, nacionalnom ili lokalnom nivou. Što se tiče onoga što se smatra nespojivim sa njihovim sudijskim dužnostima, neke zemlje dozvoljavaju sudijama da imaju političke mandate ako odu na odsustvo. Među njima, neke države članice podvrgavaju sudije etičkoj obavezi da očuvaju ugled pravosuđa. Neke zemlje dozvoljavaju sudiji da se bavi političkim aktivnostima paralelno sa svojim sudijskim dužnostima. U tom slučaju od sudija zahtijevaju da svojim političkim aktivnostima ne ometaju nepristrasno vršenje sudijske dužnosti. U nekoliko zemalja, sudije podliježu zabrani javnih okupljanja, posebno kada su političke prirode.
21. Korišćenje društvenih mreža je tema koja trenutno brine. U nekoliko država članica sudije sve više koriste društvene medije. Međutim, nekoliko kodeksa ponašanja pruža konkretne praktične smjernice u tom pogledu. Ako to urade, primjenjuju opštu obavezu

sudijske uzdržanosti ili pozivaju na oprez kako bi izbjegli podriivanje nezavisnosti, nepristrasnosti ili povjerenja javnosti u pravosuđe.

22. Nekoliko država članica primjećuje povećanje pravnih ili etičkih ograničenja slobode izražavanja za sudije. Nasuprot tome, u nekoliko država članica, sudijska ograničenja su ublažena, što je dovelo do povećanog javnog angažmana sudija, posebno na društvenim medijima. Generalno, mnoge države članice vide potrebu za debatom o sudijskoj etici, gdje je određivanje odgovarajućeg sadržaja i ograničenja slobode izražavanja sudija važan zadatak.
23. Zabilježeni su neki slučajevi u kojima su sudije kažnjene zbog izjave koju su dali. Na primjer, izjave na sudu tokom suđenja koje dovode u sumnju nepristrasnost sudije, kao što su rasističke primjedbe, dovele su do disciplinskih mjera. Prije izricanja disciplinske mjere, disciplinski organ većine država članica razmatra prirodu i ozbiljnost ograničenja slobode izražavanja, uključujući elemente kao što su specifičan položaj sudije, sadržaj i način izjave, te kontekst u kome se daje, kao i prirodu i težinu disciplinske mjere koju organ namjerava da izrekne. Razrješenje sudije može se odrediti samo kao poslednje sredstvo.

IV. Opšti principi

24. Kao što je navedeno u članu 10 EKLJP, svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javnih vlasti i bez obzira na granice.
25. Sloboda izražavanja je jedan od suštinskih temelja demokratskog društva, jedan od osnovnih uslova njegovog napretka i razvoja svakog čovjeka. Iz toga slijedi da se izuzeci od ove slobode moraju striktno tumačiti i da potreba za bilo kakvim ograničenjima mora biti ubjedljivo utvrđena.⁵⁶
26. CCJE zauzima širok stav o ličnom obimu prava sudija na slobodu izražavanja kao individualnog prava. Shodno tome, sudija uživa pravo na slobodu izražavanja kao i svaki drugi građanin. Pravo na slobodno izražavanje sudija proširuje se na lična mišljenja izražena u vezi sa vršenjem njihovih dužnosti i daje sudijama pravo da daju izjave van suda, kao i u sudu, javno i privatno, i da učestvuju u javnim raspravama i društvenom životu uopšte.⁷
27. Međutim, institucionalna i državna priroda sudijske dužnosti daje ambivalentan karakter slobodi izražavanja pojedinog sudije. Izjave sudija mogu uticati na imidž pravosudnog sistema u javnosti, jer ih javnost uopšte može doživljavati ne samo kao subjektivne, već i kao objektivne ocjene i pripisati ih cijeloj instituciji.

⁵Tipovi ECtCR-a *Handiside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 7. decembar 1976. predstavka br. 5493/72, § 49.

⁶Tipovi ESEP-a *Stoll protiv Švajcarske* [VV], 10. decembar 2007. predstavka br. 69698/01 § 101, ponovljeno u *predmetu Morice protiv Francuske* [VV], 23. aprila 2015., predstavka br. 29369/10, § 124.

⁷Ups. Esp *Baka protiv Mađarske* [VV], 23. juna 2016. zahtjev br. 20261/12; *Ville protiv Lihtenštajna* [VV], 28. oktobar 1999. predstavka br. 28396/95, § 62. Prema EKLJP, samo vršenje sudijske dužnosti, odnosno izjave date u vezi sa administrativnim poslovima, nije obuhvaćeno slobodom izražavanja prema članu 10 EKLJP, up. *Harabin protiv Slovačke*, 20. novembar 2012. predstavka br. 58688/11 § 151.

28. U svojoj službenoj funkciji, sudije igraju istaknutu ulogu u društvu kao garanti vladavine prava i pravde. Sama suština rada sudije je sposobnost objektivnog i nepristrasnog sagledavanja predmeta spora. Za sudije je podjednako važno da se percipira da imaju ovu sposobnost. To je zato što im je potrebno povjerenje javnosti u njihovu nezavisnost i nepristrasnost da bi bili uspješni u obavljanju svojih dužnosti i da bi sačuvali autoritet pravosuđa da rješava pravne sporove ili da utvrdi krivicu ili nevinost osobe koja je optužena po krivičnoj prijavi. Iz toga slijedi da sudije moraju svojim ponašanjem da afirmišu ove vrijednosti. Stoga je legitimno da država sudijama nametne obavezu suzdržanosti koja poštuje njihovu ulogu u društvu.
29. U pogledu gore navedenih premisa, „dužnosti i odgovornosti“ iz člana 10 stav 2 Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP) dobijaju poseban značaj za izjave sudija. Što se tiče zakonskih ograničenja slobode izražavanja sudija, ovaj član predviđa da oni moraju biti propisani zakonom i da su neophodni u demokratskom pravnom poretku da bi služili legitimnoj svrsi. Legitimni ciljevi, kako je definisano u članu, obuhvataju očuvanje autoriteta i nepristrasnosti sudstva i zaštitu tajnosti postupka. Štaviše, prava drugih, kao što je garancija pretpostavke nevinosti, služe kao legitimni ciljevi za ograničavanje slobode izražavanja. U nedostatku legitimnog cilja, ograničavanje prava sudije na slobodno izražavanje može izgledati kao nelegitimna odmazda protiv sudije za neželjenu kritiku. U većini država članica, etička ograničenja slobode govora sudija imaju za cilj slične ciljeve.
30. Ograničavanje slobode govora zahtijeva opravdanje. U jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), miješanje se smatra neophodnim u demokratskom društvu kada je odgovor na „hitnu društvenu potrebu“ i „proporcionalno legitimnom cilju kojem se teži“. Proporcionalnost mjere zahtijeva da ona bude najmanje restriktivna mjera.
31. Iz toga slijedi da se mora uspostaviti ravnoteža između osnovnog prava pojedinca na slobodu izražavanja i legitimnog interesa demokratskog društva da se očuva povjerenje javnosti u pravosuđe. Bangalorski principi formulišu dva temeljna razmatranja u ovom pogledu. Prvo, da li bi učešće sudije moglo razumno da ugrozi povjerenje u njegovu/njenu nepristrasnost. Drugi je, da li takav angažman može nepotrebno izložiti sudiju političkim napadima ili biti u sukobu sa dostojanstvom sudijske funkcije. U oba slučaja, sudija treba da izbjegava takvo miješanje. Stoga se postavlja pitanje da li je sudija u određenom društvenom kontekstu i u očima razumnog i informisanog posmatrača učestvovao u aktivnosti koja bi objektivno mogla da ugrozi njegovu nezavisnost ili nepristrasnost. Važni kriterijumi koje treba uzeti u obzir su tekst izjave i okolnosti, kontekst i opšta pozadina u kojoj je izjava data, uključujući i stav samog sudije.
32. U postizanju razumne ravnoteže, stepen do kojeg sudije mogu i treba da budu uključene u društvo zahtijeva dužnu pažnju. Treba uzeti u obzir da javne izjave sudije mogu doprinjeti zaštiti vladavine prava i podjeli vlasti.
33. Korektivnim merama, poput izuzeća sudije ili dobrovoljnog povlačenja, treba dati prednost u odnosu na opšte preventivno kršenje slobode izražavanja sudija kako bi se izbjegle takve situacije.
34. Definisanje sadržaja i pravila o slobodi izražavanja i etičkim ograničenjima njene upotrebe trebalo bi da urade same sudije ili udruženja sudija .
35. Prilikom procjene bilo kakvog miješanja, takođe se mora ispitati srazmjernost sankcije ili druge mjere. Kazne ne bi trebalo da imaju „obeshrabrujući efekat“ na korišćenje

slobode izražavanja od strane drugih sudija, odnosno ne bi trebalo da sprječavaju druge sudije da je koriste u vezi sa pitanjima koja se tiču sprovođenja pravde i pravosuđa. Mišljenja izražena u skladu sa preporukama ovog mišljenja ne bi trebalo da budu predmet disciplinskih mera.⁸

V. Ograničenja slobode izražavanja/kontraverzni slučajevi

36. Da bi se pomoglo sudijama da uspostave ravnotežu između svog prava na slobodu izražavanja i cilja održavanja povjerenja javnosti u njihovu nepristrasnost i nezavisnost, trebalo bi dati smjernice o izjavama koje bi mogle dovesti do njihovog povlačenja (odjeljci 1 i 2), izjave koje bi mogle negativno uticati na autoritet i ugled pravosuđa (odjeljci 3 i 4) i na izvršenje političkih mandata koji bi mogli da pokrenu pitanja podjele vlasti (odjeljak 5).

1. Izjave povezane sa sudskim sporovima

37. CCJE (Konsultativno vijeće evropskih sudija, u daljem tekstu: CCJE) naglašava da sudije treba da se uzdrže od bilo kakvih komentara koji bi mogli uticati ili bi se razumno moglo očekivati da utiču na pravo na pravično suđenje bilo koje osobe ili sporna pitanja koja se rešavaju pred njima. Izjave sudije o predmetu koji je u toku, uključujući ton i kontekst izjave, mogu uticati na ovo pravo, smatra ESLJP. Taj sud je naglasio da u vršenju svoje sudijske funkcije sudije moraju imati maksimalnu diskreciju u pogledu predmeta kojima se bave, kako bi sačuvale svoju nepristrasnost. Sudije treba da se ponašaju na način koji izbjegava stvaranje utiska da imaju bilo kakve lične predrasude ili pristrasnosti u konkretnom slučaju. Ako sudija javno implicira da je prije nego što je učestvovao u predmetu, već stekao negativan stav o predmetu podnosioca, njegove izjave objektivno opravdavaju bojazan okrivljenog o njegovoj nepristrasnosti. Iz toga slijedi da CCJE podržava zahtjev postavljen u Komentar Bangalorskih principa da sudija mora imati odvojen, objektivan, nepristrasan, otvoren i uravnotežen stav u svojim javnim izjavama, posebno ako postoji potencijalna povezanost sa postupcima koji su u toku.
38. Sama činjenica da neka tema ili pitanje može biti tema u budućem predmetu nije dovoljna da spriječi sudije da ostvare svoje pravo na slobodu izražavanja, posebno kada je malo vjerovatno da će sudija morati da sudi u tako konkretnom slučaju u budućnosti.
39. Neophodan je povećan oprez u kontekstu tekućih istraga, posebno u krivičnim istragama sa ciljem garantovanja pretpostavke nevinosti sadržane u članu 6 stav 2 EKLJP. U krivičnom postupku, sudije moraju da obrate posebnu pažnju na izbor riječi ako žele da obavijeste javnost o postupku prije nego što se nekom licu sudi i prije nego što bude proglašeno krivim za određeno krivično delo. Izjava o krivici okrivljenog prije suđenja je u suprotnosti sa članom 6 EKLJP.
40. Komentari sudija o riješenim predmetima, osim njihovih sopstvenih, ne pokreću nužno pitanje njihove nepristrasnosti. Komentarisane sudske prakse direktno je povezano sa njihovom profesionalnom djelatnošću. U svojoj profesionalnoj djelatnosti, sudije imaju pravo da daju konstruktivne komentare, uz poštovanje, o predmetima u kojima je donijeta presuda.

⁸Vidjeti ESLJP *Baka protiv Mađarske* [VV], 23. jun 2016. predstavka br. 20261/12, st. 167. Ovo je bio slučaj u slučaju *Kudeškina protiv Rusije*, 26. februara 2009. godine, predstavka br. 29492/05, kada je sudija podnosilac predstavke smijenjen sa funkcije nakon što je javno doveo u pitanje nezavisnost pravosuđa, § 99.

41. Sudije treba da budu oprezne u odnosima sa medijima i da se uzdrže od bilo kakve zloupotrebe iz ličnog odnosa sa novinarima. U javnosti ne smije da se stekne utisak da sudije žele da utiču na ishod slučaja putem medijske komunikacije.
42. CCJE se slaže sa Evropskim sudom za ljudska prava (ESLJP) da pojedine sudije treba da se uzdrže od korišćenja medija u vezi sa sopstvenim predmetima, čak i ako su isprovocirani. Ukoliko mediji ili zainteresovana javnost kritikuju odluku, sudija treba da izbjegava da odgovori na takve kritike tako što će pisati novinama ili odgovarati na pitanja novinara. Sudija treba da odgovori na legitimna očekivanja građana jasno obrazloženim odlukama. Ali kada se sudije ili njihove presude nepravredno kritikuju, udruženja sudija, Sudski savjet i/ili predsjednik suda imaju institucionalnu dužnost da razjasne činjenice kako bi u javnim raspravama sačuvali imidž autoritativnog i nezavisnog sudstva. Takođe, u izuzetnom slučaju kada je sudija oklevetan ili ocrnjen, on/ona treba da ima pravo da brani i štiti svoj integritet kao i svaki drugi građanin. U tom smislu, sudije treba da dobiju institucionalnu podršku.
43. Povjerljive informacije koje dobije sudija u svom službenom svojstvu ne smiju se koristiti ili otkrivati u bilo koju svrhu koja nije u vezi sa službenim dužnostima sudije.
44. Sudije ni pod kojim uslovima ne bi trebalo da budu prinuđene da javno obrazlažu razloge za svoje presude.

2. Izjave u vezi sa javnim raspravama

45. Principi demokratije, podjele vlasti i pluralizma zahtijevaju slobodu sudija da učestvuju u raspravama od javnog interesa. Međutim, princip podjele vlasti zahtijeva od sudija da se uzdrže od ponašanja političara kada govore u javnosti. Stoga je neophodno pronaći razumnu ravnotežu između stepena uključenosti sudija u javne rasprave i potrebe da budu nezavisni i nepristrasni u obavljanju svojih dužnosti i da se posmatraju kao nezavisni. Sadržaj i kontekst date izjave dobijaju u tom pogledu poseban značaj.
46. Zbog svog jedinstvenog položaja u demokratiji zasnovanoj na vladavini prava, sudije imaju stručnost i odgovornost da doprinesu unaprjeđenju zakona, odbrani osnovnih prava, pravnog sistema i sprovođenju pravde. Stoga, uz očuvanje njihove nepristrasnosti i nezavisnosti, treba im omogućiti, pa čak i podsticati da učestvuju u raspravama o zakonima u informativne i obrazovne svrhe i da iznose stavove i mišljenja o slabostima u primjeni zakona i poboljšanju zakona, te i o pravnom sistemu.
47. U svim javnim izjavama o pitanjima od javnog interesa, sudije treba da se izražavaju razborito, umjerenim tonom, uravnoteženo i sa poštovanjem. Trebalo bi da se uzdrže od diskriminacije, političkog, filozofskog ili vjerskog prozelitizma ili militantnosti.

3. Izjave o pitanjima od interesa za pravosuđe kao instituciju

48. Sudije imaju pravo da komentarišu pitanja koja se odnose na osnovna ljudska prava, vladavinu prava, pitanja imenovanja ili napredovanja sudija i pravilnog funkcionisanja pravosuđa, uključujući nezavisnost pravosuđa i podjelu vlasti. Ako to pitanje direktno utiče na rad sudova, sudije bi takođe trebalo da imaju slobodu da komentarišu politički kontraverzne teme, uključujući zakonske predloge ili vladinu politiku. Ovo proizilazi iz

činjenice da javnost ima legitiman interes da bude informisana o ovim pitanjima jer se radi o veoma važnim pitanjima u demokratskom društvu. Sudije na vodećim pozicijama ili oni koji obavljaju funkcije u sudijskim udruženjima ili sudskim savjetima imaju istaknutu poziciju da govore u ime pravosuđa.

49. Sudije imaju pravo da daju zahtjeve i primjedbe u vezi sa njihovim statusom, uslovima rada, kao i svim drugim pitanjima u vezi sa njihovim profesionalnim interesima. Udruženja sudija igraju istaknutu ulogu u ovom pitanju.
50. Sudije bi trebalo da budu uzdržane kako bi izbjegle kompromitovanje svoje nepristrasnosti ili nezavisnosti. Nadalje, javne izjave upućene vladi o pitanjima koja se odnose na pravosuđe ne smiju izgledati kao lobiranje kod vlade ili naznaka kako bi sudija presudio da se određene situacije nađu pred sudom. Visokopozicionirani sudija u tom pogledu mora biti posebno oprezan u tom smislu zbog svog istaknutog položaja.

4. Javna kritika pravosuđa/drugih sudija

51. Što se tiče javnih kritika ili izvještavanja o pitanjima koja se odnose na pravosuđe, uključujući komentare o kolegama sudijama, CCJE slijedi Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) prihvatajući da se uzdržanost primjenjuje na sudije u svim slučajevima u kojima je vjerovatno da će autoritet i nepristrasnost pravosuđa biti dovedeni u pitanje. Razlog za to je činjenica da je neophodno zaštititi povjerenje javnosti od štetnih napada, posebno imajući u vidu činjenicu da su sudije koje se suočavaju sa kritikom podvrgnute obavezi uzdržanosti koja ih onemogućava da odgovore.
52. Izjave su dozvoljene ako ne idu dalje od puke kritike iz strogo profesionalne perspektive, ako su dio rasprave o pitanjima od velikog javnog interesa i ako su zasnovane na potkrijepljenim tvrdnjama. Sudija mora biti odmjeran i odgovarajućeg ponašanja čak i kada dijeli tačne informacije. Sudija takođe mora da pokaže poštovanje kada kritikuje druge aktere u pravosudnom sistemu. Kritika ne treba da bude motivisana ličnim nezadovoljstvom ili neprijateljstvom ili očekivanjem lične koristi. Generalno, sudije treba da izbjegavaju da se izražavaju na impulsivan, neodgovoran i uvredljiv način.
53. Za pravosuđe je važno da obezbijedi atmosferu koja omogućava sudijama da daju kritičke komentare, posebno u hijerarhijski organizovanom pravosuđu gdje sudije zavise od više pozicioniranih kolega u smislu doprinosa napredovanju. Međutim, sudije bi prvo trebalo da iskoriste sve postojeće korektivne mjere prije nego što izađu u javnost.

5. Aktivni politički mandat/bivši politički mandat

54. Direktno učešće u partijskoj politici može izazvati sumnju u podjelu vlasti i nezavisnost ili nepristrasnost sudije, zbog čega mnoge države ograničavaju političke aktivnosti sudija. U cilju garantovanja građanima prava iz člana 6 EKLJP, Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) priznaje kao srazmjerno ograničenje koje države mogu isključiti sudije sa političke funkcije. Komentar Bangalorskih načela navodi da su sudijske dužnosti nespojive sa određenim političkim aktivnostima, kao što je članstvo u nacionalnom parlamentu ili lokalnom vijeću .
55. CCJE se pridružuje Evropskom sudu za ljudska prava u zaključku da prethodna pripadnost nekoj političkoj stranci nije dovoljna da se dovede u sumnju nepristrasnost

sudije, posebno ako nema naznaka da članstvo ima bilo kakvu vezu sa osnovanošću slučaja.

56. Međutim, kako bi se zaštitilo povjerenje javnosti u pravosuđe, osnovni standardi sudijskog ponašanja, kao što je očuvanje ugleda pravosuđa, trebalo bi da nastave da se primjenjuju kada sudija ima politički mandat. Ako su sudije prekršile standarde sudijske nezavisnosti i nepristrasnosti davanjem određenih izjava tokom svojih političkih aktivnosti, moraju se povući u slučajevima kada to pitanje postane relevantno. Da bi se zadržala mogućnost ponovnog stupanja na sudijsku funkciju nakon političkog mandata, potrebno je izbjegavati davanje izjava koje ih čine nesposobnim za obavljanje sudijske dužnosti.
57. U zemljama u kojima sudije mogu imati politički mandat (sa skraćenim radnim vremenom) ili biti članovi političke stranke pored svojih sudijskih dužnosti, trebalo bi da budu uzdržani kako ne bi ugrozili svoju nezavisnost ili nepristrasnost. Imperativ je da izbjegavaju zauzimanje striktno pristrasnih i čvrstih stavova o bilo kom pitanju ili političkom pitanju koje dovodi u razumnu sumnju u opštu sposobnost sudije da objektivno odlučuje o takvoj stvari.

VI. Odbrana sudijske nezavisnosti kao zakonska i/ili etička dužnost sudija, udruženja sudija i sudskih savjeta

58. U skladu sa mišljenjima CCJE br. 3 (2002) i br. 18 (2015), CCJE tvrdi da je svaki sudija odgovoran za promovisanje i zaštitu sudijske nezavisnosti, koja ne samo da funkcioniše kao ustavna zaštita za sudiju, već i nameće etičku i/ili pravnu obavezu sudijama da je čuvaju i govore javno, u odbrani vladavine prava i nezavisnosti sudstva kada su ove osnovne vrijednosti ugrožene. Ovo se proteže i na pitanja unutrašnje i spoljne nezavisnosti.
59. S obzirom na evropsku i međunarodnu saradnju u pravnim stvarima i značaj evropskog i međunarodnog prava u zaštiti nezavisnosti pravosuđa, sudije se mogu nositi sa prijetnjama nezavisnosti pravosuđa, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom nivou.
60. Ako je ugrožena ili napadnuta nezavisnost sudstva ili sposobnost sudstva da obavlja svoju ustavnu ulogu, sudstvo mora biti otporno i bez straha braniti svoju poziciju. Ova dužnost posebno dolazi do izražaja kada je demokratija u lošem stanju, kada se njene temeljne vrijednosti raspadaju, a nezavisnost pravosuđa je napadnuta.
61. Pošto dužnost odbrane proizilazi iz nezavisnosti sudstva, ona se odnosi na svakog sudiju. Kada sudija daje takve izjave ne samo u ličnom svojstvu, već i u ime Sudskog savjeta, udruženja sudija ili drugog predstavničkog tijela sudske vlasti, zaštita koja se pruža tom sudiji biće pojačana. Uzimajući ovo u obzir i u zavisnosti od problema i konteksta, Sudski savjet, udruženja sudija, predsjednici sudova ili druga nezavisna tijela mogu biti najbolji izbor za rješavanje ovih pitanja, na primjer ustavnih pitanja na visokom nivou. Sudije takođe mogu izraziti svoje stavove u okviru međunarodnog udruženja sudija.
62. Međutim, ako bi se bilo koje od ovih pitanja pojavilo u sudu sudije i nepristrasnost sudije bi razumno mogla biti dovedena u pitanje, sudija se mora isključiti iz svakog postupka .

VII. Etička dužnost sudija da javnosti objasne pravdu

63. Sudije treba da nastoje da promovišu i očuvaju povjerenje javnosti u sudske aktivnosti povećanjem nivoa razumijevanja i transparentnosti i pomaganjem da se izbjegne lažno predstavljanje u javnosti. CCJE podržava stav zauzet u Bangalorskim principima da sudije treba da nastoje da informišu javnost o tome šta znači nezavisnost pravosuđa. Sudije treba dalje da razjasne rad pravosuđa, uključujući dužnosti i ovlašćenja sudija. Oni treba da razjasne ulogu pravosuđa i njihov odnos sa drugim organima vlasti. Uopšteno govoreći, oni treba da ilustruju kako vrijednosti pravosudnog sistema funkcionišu u praksi.
64. CCJE se do sada fokusirao na obrazovnu ulogu sudova i udruženja sudija, jer su oni u posebno dobroj poziciji da preuzmu takvu ulogu. Komitet ministara Savjeta Evrope je podstakao imenovanje portparola sudova ili medijskih i komunikacionih službi u nadležnosti sudova, sudskih savjeta ili bilo kog drugog nezavisnog tijela. Evropska mreža pravosudnih savjeta (ENCJ) napominje da pojedine sudije treba da se uzdrže od govora u medijima.
65. CCJE smatra da pojedine sudije sa adekvatnim komunikacijskim vještinama takođe mogu da objasne funkcionisanje i vrijednosti pravosuđa. Pored edukativnih foruma, oni mogu koristiti medije, uključujući društvene medije, kao odličan alat za dopiranje do javnosti i edukaciju javnosti. U ovakvim slučajevima, sudije treba da se temeljno pripreme u saradnji sa sudijama imenovanim da vode računa o odnosima sa medijima ili službenicima za javno informisanje, i vode računa da poštuju dužnost sudijske uzdržanosti, izražavajući se na neutralan i nepristrasan način.

VIII. Upotreba društvenih mreža među sudijama

1. Sloboda izražavanja sudija na Internetu ili izvan njega

66. Opšte je prihvaćeno da su prava koja ljudi imaju van interneta podjednako zaštićena na internetu, a to se posebno odnosi na slobodu izražavanja. U skladu sa sljedećim, sudije mogu koristiti društvene mreže kao i svaki drugi građanin.

2. Izrada smjernica za korišćenje društvenih mreža od strane sudija

a) Definicija društvenih mreža

67. CCJE podsjeća na opšte shvatanje društvenih mreža kao oblika elektronske komunikacije (kao što su sajtovi za društveno umrežavanje i mikroblogovanje) preko kojih korisnici stvaraju onlajn zajednice za razmjenu informacija, ideja, ličnih poruka i drugog sadržaja (kao što su video snimci). U skladu sa Preporukom Komiteta ministara Savjeta Evrope CM/Rec(2022)11 o principima upravljanja medijima i komunikacijama, Mišljenje koristi širok pojam medija i kvalifikuje društvene platforme kao digitalne usluge koje povezuju učesnike na višestranim tržištima, postavlja pravila za takve interakcije i koristi algoritamske sisteme za prikupljanje i analizu podataka i personalizaciju svojih usluga.

b) Primjenljivost opšteg pravila o sudijskoj uzdržanosti

68. Međunarodni instrumenti ne sadrže mnogo smjernica o tome kako sudije treba da koriste svoju slobodu izražavanja na internetu. Zajednička osnova, koju podržava CCJE, je da se primjenjuje opšta obaveza sudske uzdržanosti. To znači da sudije treba da izbjegavaju izražavanje stavova ili dijeljenje ličnih podataka na mreži koji bi potencijalno mogli da

ugroze nezavisnost i nepristrasnost pravosuđa, pravo na pravično suđenje ili dostojanstvo funkcije i (povjerenje javnosti u) autoritet pravosuđa. U tu svrhu, sudije moraju biti oprezne u korišćenju društvenih mreža. Kako je naveo specijalni izvjestilac UN za nezavisnost sudija i advokata, primjena sudijske uzdržanosti u komunikaciji na društvenim mrežama ne znači da se sudije moraju povući iz javnog života koji se odvija na društvenim mrežama.

69. Uz neke izuzetke, privatna komunikacija ne bi trebalo da bude predmet ograničenja slobode izražavanja. Privatna komunikacija se shvata kao bilateralna komunikacija u zatvorenoj grupi kojoj sudija mora da dozvoli pristup, uključujući usluge razmjene poruka od osobe do osobe ili zatvorene grupe društvenih platformi.

c) Prilagođavanje sudijskog ponašanja specifičnim izazovima komunikacije na društvenim mrežama

70. Upotreba društvenih mreža postavlja nove izazove i etička pitanja u vezi sa prikladnošću objavljenog sadržaja i iskazivanjem pristrasnosti ili interesovanja. Društvene mreže imaju široku dostupnost i omogućavaju širok prenos sadržaja, što podrazumijeva veću kontrolu nad objavljenim sadržajem. Društvene mreže imaju trajni kapacitet skladištenja, što povećava rizik od profilisanja. Oni sadrže ličnu komunikaciju u pisanoj formi, što povećava rizik od neovlašćenog objavljivanja privatnih poruka, kao i rizik od iskrivljavanja sadržaja komunikacije koja je ostvarena. Komunikacija je brza i fokusirana, što može dovesti do toga da sudije objavljuju nepromišljene poruke. Radnje, poput „lajkovanja“ ili prosljeđivanja informacija koje su postavili drugi, mogu izgledati relativno male i neobavezne, ali se kvalifikuju kao regularno izražavanje sudijskog mišljenja. Za razliku od tradicionalnih medija, društvenim mrežama nedostaje „vrtar“, koji omogućava sudijama da objavljuju sve što im padne na pamet.
71. Ovi specifični rizici zahtijevaju od sudije da bude posebno oprezan u komunikaciji na društvenim mrežama. CCJE primjećuje značajan rizik da dijeljenje ličnog sadržaja može negativno uticati na ugled sudije ili pravosuđa u cjelini. Iz toga slijedi da sudije ne bi trebalo da se upuštaju u razmjenu poruka putem stranica društvenih mreža ili servisa za razmjenu poruka sa strankama, njihovim zastupnicima ili javnošću o predmetima o kojima odlučuju ili će se vjerovatno naći pred njih na odlučivanje. Trebalo bi da vode računa o riziku od lažnog predstavljanja koji može nastati objavljivanjem izjava u zatvorenim grupama. Trebalo bi da budu oprezni kada svojim komentarima prave „profil“ koji odaje utisak nedostatka otvorenosti i objektivnosti u vezi sa određenim temama. Isto važi i za grupe na društvenim platformama kojima se pridružuju ili ljude koje prate i komentare koje „lajkuju“ ili „retvituju“, jer što su jednostraniji, to više ljudi može misliti da ove sudije nijesu nezavisne i nepristrasne. Kada su uključeni u raspravu o svom sudijskom radu, zaštita autoriteta i digniteta funkcije treba da odvrti sudije od komentara koji dovode u pitanje njihovu sposobnost za obavljanje dužnosti.
72. Sudije moraju osigurati da zadrže autoritet, integritet, pristojnost i dostojanstvo svojih sudijskih dužnosti. Trebalo bi da imaju na umu da jezik, odjeća, fotografije i otkrivanje drugih ličnih podataka mogu naštetiti ugledu pravosuđa. Omogućavanje sudijama da dijele privatne detalje, kao što su način života ili porodica, nosi određene rizike u tom pogledu. Da li neki izraz potencijalno ugrožava ugled sudije ili pravosuđa treba procijeniti u svjetlu okolnosti slučaja.
73. Sudije ne bi trebalo da se angažuju u društvenim medijima na način koji može negativno uticati na percepciju javnosti o pravosudnom integritetu, npr. djelujući kao influenseri.

74. Sudije bi trebalo da razmotre da li bi neprikladan digitalni sadržaj koji prethodi njihovom imenovanju u Sudski savjet mogao da ugrozi povjerenje javnosti u njihovu nepristrasnost ili reputaciju pravosuđa. Ako je tako, trebalo bi da, ako je moguće, uklone ovaj sadržaj, poštujući primjenljiva pravila njihove nadležnosti.

d) Sugerisanje transparentnog korišćenja društvenih mreža (podložno dozvoli)

75. Obaveza sudske uzdržanosti odnosi se na komunikaciju putem društvenih mreža, bez obzira da li sudije otkrivaju svoj identitet ili ne. Nema osnova da se sudije spriječi da koriste pseudonime. Međutim, pseudonimi ne dozvoljavaju neetičko ponašanje. Štaviše, nenavođenje sudijske funkcije ili korišćenje pseudonima ne garantuje da pravo ime ili pravosudni status neće postati javan. Odricanje od odgovornosti na njihovim profilima na društvenim mrežama da su svi sadržaji ili mišljenja izraženi u njihovom ličnom svojstvu ne oslobađa sudije njihove obaveze da budu uzdržani u izražavanju.

e) Isticanje značaja obuke sudija za korišćenje društvenih mreža

76. CCJE naglašava važnost obuke svih sudija o aplikacijama društvenih mreža i etičke implikacije njihove upotrebe u ličnom i profesionalnom kontekstu.
77. To bi trebalo da pomogne sudijama da shvate koji stepen uzdržanosti im omogućava da zaštite svoju bezbjednost i ispune svoje obaveze da održe nezavisnost i nepristrasnost, dostojanstvo svoje funkcije i povjerenje javnosti u pravosuđe. Odgovarajuće oblasti obuke za sudije bi bile, na primjer, razumijevanje koje se platforme za društvene mreže koriste, kako funkcionišu različite platforme za društveno umrežavanje, koju vrstu informacija bi bilo prikladno dijeliti na različitim platformama društvenih mreža i koji potencijalni rizici i posljedice mogu biti uključeni u komunikaciju na takvoj platformi. Obuka treba da pokrije tehničke aspekte (kao što su različita podešavanja privatnosti na različitim društvenim platformama), profilisanje i aspekte zaštite podataka.
78. Pravosuđe treba da omogući kontinuiranu obuku novoimenovanih sudija i stalnih sudija. Udruženja sudija mogu doprinijeti obuci, razmjeni i dijeljenju znanja i najboljih praksi među sudijama.

IX. Preporuke

1. Sudija uživa pravo na slobodu izražavanja kao i svaki drugi građanin. Pored individualnog prava sudije, principi demokratije, podjele vlasti i pluralizma zahtijevaju slobodu sudija da učestvuju u raspravama od javnog interesa, posebno u vezi sa pitanjima koja se odnose na pravosuđe.
2. U situacijama kada su demokratija, podjela vlasti ili vladavina prava ugroženi, sudije moraju biti otporne i dužne da javno govore u odbranu nezavisnosti sudstva, ustavnog poretka i obnove demokratije, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Ovo uključuje stavove i mišljenja o pitanjima koja su politički osjetljiva i proširuju se na unutrašnju i spoljnu nezavisnost pojedinačnih sudija i pravosuđa uopšte. Veće diskreciono pravo u ovom pogledu imaju sudije koje govore u ime Sudskog savjeta, udruženja sudija ili drugog predstavničkog tijela sudske vlasti.
3. Osim udruženja sudija, sudskih savjeta ili bilo kog drugog nezavisnog tela, sudije pojedinci imaju etičku dužnost da javnosti objasne pravosudni sistem, funkcionisanje pravosuđa i

njegove vrijednosti. Povećanjem razumijevanja, transparentnosti i pomaganjem da se izbjegne lažno predstavljanje prema javnosti, sudije mogu pomoći u promovisanju i održavanju povjerenja javnosti u pravosudne aktivnosti.

4. U ostvarivanju svoje slobode izražavanja, sudije treba da imaju na umu svoje posebne odgovornosti i dužnosti u društvu i da se uzdrže od izražavanja svojih stavova i mišljenja u bilo kojim okolnostima u kojima bi, u očima razumnog posmatrača, njihova izjava mogla da ugrozi njihovu nezavisnost ili nepristrasnost, dostojanstvo njihove dužnosti ili autoritet sudstva. Posebno treba da se uzdrže od komentarisanja sadržaja slučajeva kojima se bave. Sudije takođe moraju da čuvaju povjerljivost postupka.
5. Kao opšti princip, sudije treba da izbjegavaju miješanje u javne polemike. Čak i u slučajevima kada je članstvo u političkoj stranci ili učešće u javnoj raspravi dozvoljeno, sudije treba da se uzdrže od bilo kakve političke aktivnosti koja bi mogla da ugrozi njihovu nezavisnost ili nepristrasnost, ili ugled pravosuđa.
6. Sudije treba da budu svjesne prednosti i rizika medijske komunikacije. U tom cilju, pravosuđe treba da obezbijedi obuku za sudije koja će ih edukovati o upotrebi medija, koji se mogu koristiti kao odlično sredstvo za dopiranje do javnosti. Istovremeno, treba imati na umu da prilikom objavljivanja na društvenim mrežama sve što se objavi postaje trajno, čak i nakon brisanja, i može se slobodno tumačiti ili čak izvlačiti iz konteksta. Pseudonimi ne pokrivaju neetičko ponašanje na internetu. Sudije treba da se uzdrže od objavljivanja bilo čega što bi moglo da ugrozi povjerenje javnosti u njihovu nepristrasnost ili u sukobu sa dostojanstvom njihove funkcije ili pravosuđa.
7. Pravila ili kodekse ponašanja koji se odnose na obim slobode izražavanja sudija i bilo kakva ograničenja u vršenju te slobode, treba da sačine same sudije ili njihova udruženja sudija.